

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Casvum Conscientiæ

Continens Praxim exactissimam De Censvris Ecclesiasticis, Aliisque
Poenis, & Canonicis impedimentis, in Septem Libros distributus ...

Sayer, Gregory

Venetiis, 1627

xi. De forma excommunicationis quaenam sit.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13883

vigesima prima. & Nauas d. cita quorundam, Notab. 10 au. 31. & Ioannes XXII. in Extrau. Copiosus, de Iudais.) excommunicationis censuram contra deferentes prohibita Saracenis tulerit. Quamuis enim hi multi fuerint in personis, fuerunt tamen vnus in potestate, & ob eandem causam, poenam eandem excommunicationis contra eosdem proferentes, tacite censentur vnam, & eandem excommunicationem, non diuersam inducere. Palud. 4. d. 18. quaest. 2. artic. 4. versic. si autem: Nihilque obstat, quod aliqui eam reseruent, quia qualitas haec, speciem & substantiam excommunicationis non mutat. Vnde excommunicationes, quae ab eodem Romano Pontifice, qui diutius vixit, aut quae à diuersis Pontificibus singulis annis in cœna Domini feruntur, non sunt plures, & diuersae, sed vna tantum quae non multiplicatur singulis annis, sed innouatur, & quotannis promulgatur: haec enim praxis est, & haec mens & intentio proferentium eas, nascitur, vis autem & substantia censurarum ex mente proferentium eas, nascitur, vt Pan. in c. 2. de testib. cogend. & in c. P. & G. de offic. deleg. latius tradit. nimis enim durum esset, si tot excommunicationes esse, quot leges latae sunt, affirmaremus. Dixi ab eodem legislatore, quia si pro eadem causa, à diuersis legislatoribus eadem poena excommunicationis lata tanquam sua sit, sic diuersa etiam excommunicatio imponeretur, ex Palu. 4. d. 18. q. 2. art. 4. Qua de causa Nau. vbi sup. Notab. 1. num. 34. rectè inferit, quod si Episcopus maritimae Ciuitatis sententiam excommunicationis tanquam suam, & a se latam, contra deferentes arma prohibita Saracenis ferret, haec tanquam diuersa ab ea, quae in iure, & per Bullam cœnae contra eosdem ferretur, habenda erit, quia auctores sunt diuersi, neque eadem potestate fungentes, vt successores, & praedecessores, Dixi, tanquam suam, quia si lata esset tanquam innouatio, & publicatio illius, quae ferretur a iure, iam eadem cum illa censenda esset, & contra faciens vnam tantum excommunicationem ex vnico facto incurreret. Ex his igitur facile erit colligere, quado, & quibus in casibus excommunicatio iteretur.

De forma excommunicationis, quae nam sit. Cap. XI.

S Y M M A R I V M.

- 1 Forma, quae sententia excommunicationis fertur, certa esse debet, & verbis sensibilibus proferri.
- 2 Papa communionem alicuius vitando, hoc ipso eum excommunicare non censetur.
- 3 Persona, in quam excommunicatio fertur, ita, debet exprimi, vt appareat quisnam sit, qui excommunicatur.
- 4 Excommunicatio alia lata, alia ferenda, dicitur.
- 5 Excommunicatio lata seu latae sententiae, quanam, & quid sit.
- 6 Excommunicatio per verba temporis praesentis modi indicati prolata, sententiae latae esse censetur.
- 7 Excommunicatio latae sententiae est, si dicatur, [Praecipio sub poena, seu sub interminatione excommunicationis latae sententiae.]
- 8 Excommunicatio est latae sententiae, si per imperatiuum alicuius verbi significantis actionem aliquid praecipiat, aut prohibeatur.
- 9 Item si proferatur nomen adiectiuum [Excommunicatus,] cum verbo substantiuo in aliquo tempore significante factum.
- 10 Excommunicatio est latae sententiae, quando dicitur, [Anathema sit.] Item cum dicitur, [Maneat excommunicatus,] vel si dicatur, [censetur,] vel habeatur excommunicatus.]
- 11 Excommunicatio est latae sententiae, quando in Bullis Pontificiis, aut alibi habentur haec verba, [Excommunicationem se nouerit incursum.] Noscas, vel scias te ex-

communicatum. Excommunicationis se nouerit incursum percussum. Noueris te excommunicatum. Noueris te excommunicationi subiaceri.]

- 12 Sententia ferenda est, quando dicitur, [Sub poena excommunicationis, sub interminationem excommunicationis, aut anathematis. Sub interpositione excommunicationis.]
- 13 Sententia ferenda censetur, vbi haec ponuntur verba, [Excommunicetis aliquem. Qui hoc fecerit, erit excommunicatus. Excommunicabitur. Excommunicetur. Communionem priuetur. Excommunicationis uinculo innodetur.]
- 14 Verbis his, [Nemo ei communicet,] an excommunicatio Maior, vel Minor feratur.
- 15 Verbis istis, [Fero in te censuram ecclesiasticae sententiam] aut [Fero te muerane Episcopi,] nulla censura ferri censetur.
- 16 Verbis his, [Indignationem omnipotentis Dei, aut Apostolorum Petri, & Pauli, aut nostram incurras,] excommunicatio non fertur.
- 17 Verbis istis, [Maledico tibi,] uel, [Denucio, uel habeo te pro excommunicato,] uel [sicut excommunicatus uideatur,] excommunicatio non fertur.
- 18 Excommunicatio sub conditione lata, non afficit eum in quem lata est, donec dies, seu conditio adueniat, qua adueniente uires suas habet, & non retrahitur ad diem pronuntiationis.
- 19 Excommunicatio sub conditione lata, an ualeat, si pendente conditione excommunicatus forum mutet.
- 20 Excommunicatione lata a Iudice sub conditione, nisi soluat infra certum terminum, an, si ad tempus a Iudice datum non soluerit, ob prorogationem a creditore factam, excommunicationem incurrat.

Q Vemadmodum in superioribus materiam certam esse debere diximus, vt sententia excommunicationis validè feratur, ita etiam & forma praescripta & determinata aliquo saltem modo esse debet, etenim sententia incerta nulla est. Licet enim communis Doctorum sententia sit, quam Panorm. in cap. 1. nu. 34. de iudic. Gab. 4. dist. 18. q. 2. art. 2. concl. 7. S. Anton. 3. part. tit. 24. cap. 74. Angelica in verbo, excom. 2. nu. 4. Syluest. verbo, excom. 1. nu. 13. 14. & 15. Tabiena, verbo, excom. 2. vers. Quarto vtrum. Armilla, verbo, excom. nu. 17. Nauas in Manuali, c. 27. nu. 12. & 37. Couar. in c. Alma mater. 1. par. §. 11. nu. 7. Henriquez, libr. 13. c. 20. §. 2. Vgol. de Eccles. censur. Tab. 1. c. 20. num. 3. sequuntur nullam certam & determinatam uerborum formam ad excommunicationem ferendam a iure nobis praescriptam esse, in eo tamen omnes conueniunt, excommunicationem (& idem de suspensione, & interdicto iudicandum est.) talibus verbis ferri necessarium debere, quibus consensus, & intentio iudicis praesentis excommunicare uolentis, exprimat, arg. cap. A nobis. 1. de sentent. excom. & c. fin. de constit. libr. 6. Vnde necessarium omnino est, ea verba adhibere, quibus qui excommunicatur, communionem priuari, qui suspenditur, suspendi, qui interdicatur, interdicto subijci, significetur, arg. ca. Sacro, de sent. excom. in antiq. & c. cum medicinalis, eod. tit. li. 6. Neque satis est, animo & voluntate quempiam excommunicare uelle, nisi id uerbis idoneis ad censuram quam ferre intendit, significandam exprimat: est. n. excommunicatio Ecclesiae uisibilis gladius. vt Conc. Trid. sess. 25. de refor. c. 3. ait. & proinde uerbis sensibilibus ferenda, cum uerba ad animi nostri conceptus exprimendos instituta sint.

Hinc inferitur, quod nec Papa, & multo minus alius inferior, alicuius communionem vitando propterea ipsum excommunicare censetur, vt pluribus Innoc. in cap. cum olim, 1. nu. 4. & Felin. in ca. si aliquando. nu. 3. de privileg. docent. Sicut neque e contra, scienter cum excommunicatione literis, uerbo, osculo, aut alio quouis modo participatio

cum absolueret censetur. Ut de Summo Pontifice expressè in Clem. fin. vbi glos. Si Summus, de sentent. excom. habetur. & Innocen. & Felin. vbi suprà testantur. Quod non solum de excommunicatione (de qua in d. Clem. agitur) sed etiam de suspensione, & interdicto dicendum est. Sic enim Papa in Ecclesia interdicta Divina celebret; non ideo sublatum esse interdictum censetur. Et hoc de alijs à Papa ita certum est, vt nulla ratione vel cum excommunicato versantes, vel aliquem visitantes illum absolueret, aut istum excommunicare censentur, vt in cap. cum desideres, de sentent. excommunic. habetur. Quia cum alij omnes à Papa iuri communi sint subiecti, in sententijs ferendis forma iuris vt debent. Papa verò ob potestatis plenitudinem, etiam ob solam participationem cum excommunicato, aut visitationem alienius, illum absolueret, & hunc excommunicare potest, si se id velle declarat, vt de absolute in Clement. fin. de sentent. excomm. habetur, & idem de suspensione, & interdicto sentiendum est. Verbis igitur aptis, & idoneis ad censuram, quam ferre iudex intendit significandam, & ab eo expressis quicquam censuram ferre potest forma exprimi, & profertur debet, arg. ca. Sacro, de sentent. excommunic. & c. i. de sent. excom. li. 6. & DD. ibi.

3 *Præter verba etiam necessarium est, vt persona in quam sententia fertur, ita exprimat, vt appareat, in quam personam proferatur. Hinc qui diceret, excommunico, suspendo, aut interdicto, non addens eum, qui excommunicatur, suspenditur, aut interdictus, nihil faceret; cum persona materia sit censura, res autem ex materia & forma constituitur, sicut nec validum est Sacramentum Baptismi, Confirmationis, aut Penitentiae, vbi persona non sit mentio suscipientis. Dixi autem personam ita esse exprimentam, vt appareat censuram in illum, & non in alium ferri; Quia si quis diceret, excommunico causa Petri, seu propter Petrum, vbi Petrum excommunicare volebat, sententia nihil valebit; quia licet expressus sit Petrus non ita tamen, vt ex vi verborum appareat in ipsum excommunicationem ferri. Immo vero, si iudex qui excommunicare vellet Petrum, diceret, ego excommunico, & antequam Petrum nomine, Petrus appellet, iudex vero addat Petrum, excommunicatio nulla erit, vt pote post appellationem lata, capit, per tuas, & capit, solet, de sentent. excomm. siquidem antequam persona nominatur, sententia vinculum non inicit, vt igitur sententia valida sit, siue absolute feratur, siue sub conditione, (potest enim sub conditione censura nonnunquam ab homine ferri, vt habetur in cap. præterea, 2. & DD. ibi, de appell. & nos infra dicemus) semper ijs verbis concipi debet, quibus & censura ferri significetur, & is in quem lata est, exprimat, vt ex dictis manifestum est.*

4 *Quia verò excommunicationis censura, sicut & alia censura, aliquando dicitur esse lata, seu lata sententia, aliquando ferenda, quibus verbis utraque feratur, breuiter explicandum est, si tamen prius quid lata sententia sit, quid ferenda, exponatur. Est autem censura, seu excommunicatio lata sententia siue ab homine, siue à iure lata sit, qua quis statim atque offendit, nulla alia declaratione accedente constringitur. Quia enim iure statutum est, vt qui iniuriose Clericum percussit, statim excommunicationem incurrat, cap. si quis suadente diabolo, 17. quæst. 4. idem, qui sic Clericum percussit, sine vlla hominis declaratione eam incurret, ideoque dicitur esse lata sententia, quia priusquam delictum commissum sit, lex quæ in posterum conuulsa sententiam in delinquentem tulit. Et idem etiam dicendum erit, vbi iudex sententiam ferat, vt qui furtum fecerit excommunicatus sit, qui furtum committit, statim excommunicatus est, id quod alijs in minimis significari solet, maxime cum dicitur ipso iure, aut ipso facto excommunicatus sit, vt in exemplis allatis constat; Qui enim Clericum percussit, aut furtum fecerit contra sententiam iuris, aut hominis contra huiusmodi facientes latam, nulla alia declaratione accedente, ipso iure seu ipso facto, id est, statim atque delictum factum est, sin excommunicationem incidit.*

6 *Censuram non patum inter se dissentiant auctores,*

quibusnam alijs verbis excommunicatio lata sententia esse dicitur; In qua re claritatis gratia hæc Regula communis esse potest. Quando cumque sententia ab homine, vel à iure per verba in tempore præsentis indicatiui modi profertur, siue sit pro præsentis contumacia, siue pro futuris culpis lata sententia esse censetur, ut si dicatur: *Excommunico, seu excommunicamus maiori excommunicatione, sententiam excommunicationis promulgamus, seu proferimus, seu excommunicationis sententia te innotuimus.* Item *excommunicationis mucrone te percuto.* Item *præciso te ab Ecclesia, extra ecclesiam te eiecio.* His enim omnibus modis satis significatur talem Censuram fidelium, & Sacramentorum communionem priuari, & etiam consensus iudicis de præsentis excommunicantis exprimitur, arg. c. penult. de sentent. excom. S. Anton. 3. par. tit. 24. c. 74. Angelica, verbo, excom. 2. nu. 4. Syluest. verbo, eod. 1. num. 15. Tabien. verbo, excom. 2. vers. Quarto utrum. Arnilla verb. excom. num. 17. Nau. in Manuali, cap. 27. num. 1. Henriquez, lib. 13. de excom. c. 20. §. 2. Vgol. de cens. Eccles. Tab. 1. ca. 9. §. 6. nu. 4. 5. & 6. & Tab. 2. c. 28. idem si dicatur: *Antihematizans, seu anathematizans* excommunicatio maior de præsentis seu vt habetur c. excommunicamus, 1. & 2. de hæret. iuncto c. Engelderudam, 3. q. 4. glos. in c. penult. de sent. excom. idem si dicatur: *Decernimus innotuimus excommunicationis vinculo, c. vnico, de schismat. li. 6.* Per præsens igitur indicatiui modi lata censetur sententia.

7 *Deinde etiam per comminationem excommunicationis lata sententia est, si addantur hæc verba: *lata sententia, vt cum dicitur, præcipio sub pena, aut sub interminatione excommunicationis lata sententia.* & idem de æquipollentibus, vt si addatur, ipso iure, ipso facto, statim, mox, & tunc eo ipso, & id generis, & ita si dicatur: *præcipio sub pena excommunicationis ipso iure, ipso facto, aut statim incurrendæ, qui contra talem prohibitionem aliquid fecerit, statim est excommunicatus, adiectio enim horum verborum satis significat intentionem Legis, aut Iudicis esse, vt contrafaciendo statim sine alia declaratione excommunicationem incurrat, ex Panorm. in c. si diligenti, num. 18. Felin. in cap. Rodolphus, num. 31. de rescript. & colligitur ex ca. Quam sit, & ibi glos. in verbo, eo ipso, de elect. lib. 6. Tab. verbo, excom. 2. vers. sexto, Eodemque modo lata sententia est, si ad hæc verba, *excommunicatur, communionem priuetur, suspendatur, interdicto subiiciatur, addatur, lata sententia, ipso iure, ipso facto, & alia id generis, vt habetur in c. Quam sit, & c. si religiosus, de elect. lib. 6. glo. in c. Quicunque, §. inhihemus, in verbo, innotetur de hæret. lib. 6.***

8 *Sic etiam sententia lata erit, quoties per imperatium alicuius verbi significantis actionem, aliquid à iure, vel ab homine præcipitur, aut prohibetur; vt cum dicitur, *excommunicati subiacet, vel quid simile, vt si dicatur in excommunicationem incidat, incurrat, arg. Clem. 1. de pen. & capit. vnico, de iur. lib. 6. Panorm. in cap. si diligenti, num. 18. de foro compet. & in cap. dura sæpè, numer. 8. de crim. falsi. Tabien. verbo, excomm. 2. vers. Sexto, & Angel. verbo, excomm. 2. §. 7. Henriquez, lib. 13. de excomm. capit. 20. §. 2. Vgol. Tab. 1. cap. 9. §. 6. num. 14. & idem si dicatur, *Novius te subiacere, excommunicationi, vel decernimus te subiacere excommunicationi, vt colligitur ex cap. 2. de hæret. lib. 6. Clement. 1. de sepult. Clem. 2. de hæret. Clement. vnica, de confang. Cum enim huiusmodi loquendi modo subiecto excommunicationis significetur, lata sententia dicenda erit, vt optimè docet Felin. in cap. 1. nu. 17. de iudic. post Panorm. in c. Clericis, ne Cler. vel Monachi.***

9 *Pari modo sententia lata erit, quando profertur nomē adiectiuum excommunicatus, cum verbo substantiuo in aliquo tempore significante factum, vt si dicatur, *excommunicatus, seu suspensus sit, excommunicationis sententia innotatus sit, excommunicatus existat, argum. Clement. 1. de decim. & Clement. 1. & 2. de penis. & ca. fin. de rebus eccles. non alienand. lib. 6. Extravaگان. 1. de electio. & testatur glos. in cap. quicunque, §. inhihemus, in verbo, innotetur, in fine, de hæret. lib. 9. & sequuntur Panorm. in cap. 1. num. 13. & in cap. si diligenti, num. 18. de foro compet. Angelica, verbo, excomm. 2. §. 7. Henriquez, lib. 13. de ex-**

comun. capit. 20. §. 2. Vgol. Tabul. 1. capit. 9. §. 6. numer. 9. & Tabul. 2. capit. 28. numer. 4. quicquid Nauar. in Manual. capit. 27. numer. 12. in contrarium sentiat. existimans, verbum illud, *Sic* esse temporis futuri, cum tamen constet per futurum tempus ipso facto excommunicationem, aut aliam censuram non incurrere, Ceterum, dicendum est, verbum *Sic* in hoc loquendi modo excommunicatus fit, & similibus, esse presentis temporis, vt docet Bald. in l. 1. num. 1. C. de secund. nupt. verbum autem temporis presentis significat poenam ipso iure inferri, vt docet Felin. in capit. Rodolphus, numer. 59. de rescript. & proinde hoc loquendi modo significatur excommunicatio maior, que ipso iure fertur. Quod vniuersaliter verum esse puto, nisi aliquid contrarium constaret legislatorem, aut iudicem sic excommunicationem ferentem voluisse excommunicationem non esse late sententia, sed ferenda, prout accipi debent Canones multi in distin. 30. vbi significatur, Canones illos intelligendos esse de sententia ferenda, & non de lata. Vnde non valet ratio allata Nauarri, Est enim verbum *Sic* futuri temporis optatiui fit, est tamen etiam, & imperatiui, & subiectiui, & potius in huiusmodi sententiis ferendis, & modo loquendi in materia de censuris, intelligi debet de imperatiuo, quandoquidem legis virtus proprie non est optate, sed imperare, precipere, & punire, vt dicitur in leg. legis virtus, ff. de legibus, & tradit Tabiena, verbo, excom. 2. vers. Sexto quartitur, post glos. in cap. Quicunque, in verbo, innodetur de haeret. lib. 6. & Panor. in c. si diligenti, num. 18. de foro compet. qui citat pro hac re glos. iuris ciuili, in l. in criminali, C. de iurisdi. omni. iudic. Idem dicendum est cum dicitur *Anathema sit*, ser-

10 tur enim excommunicatio maior ipso iure, vt notant Felin. in cap. Rodolphus, nu. 38. de rescript. & addit. ad Panor. in cap. cum non ab homine, num. 24. de iudic. Vgol. Tab. 1. cap. 9. §. 6. num. 18. & Tab. 2. cap. 28. num. 4. Henriquez lib. 13. de excomm. capit. 20. §. 2. Palac. 4. distin. 18. q. 3. & communis. Quod ex eo patet quia nomen hoc, *Anathema*, execrabile & vitandum quoddam significat; at si hoc loquendi modo non esset lata sententia, non recte diceretur *Anathema*, vt qui adhuc anathema non esset, nec vitandus, quia nondum excommunicatus. Vnde, & Concilia, & nouissime Tridentinum, hoc nomine passim in damnandis haereticis vtuntur, quos certum est voluisse de facto damnare, & excommunicare. Sic etiam lata sententia erit, si dicatur, *maneat excommunicatus*, aut si dicatur, *conferatur*, vel *habeatur excommunicatus*, *suspensus* vt habetur in c. vnico, de iniur. lib. 6. Angel. verb. excommunicatus. 2. §. 7.

11 De illo autem loquendi modo, qui frequens est in Bullis Pontificijs, *excommunicationem se nouerit incursum*; significatur meo iudicio excommunicatio late sententia, quia hoc modo non ponitur in futuro sententia, quae potius supponitur iam praeterita, sed ponitur in futuro mensio sententiae ab eo, qui contra legem latam aliquid precipientem, aut prohibentem, ostendit. Et colligitur ex cap. Non minus, de immunit. Eccles. & excommunicationi, & ibi glos. in verbo, nouerint, de raptor. Idem si dicatur, *Noueras*, vel *cognoscas te excommunicatum*, *suspensum*, cap. praeterea, 2. & ibi Imola, nu. 3. de appell. Idem si dicatur, *excommunicationis se nouerit mucrone percussum*, cap. vt inquisitionis, §. fin. & ibi glos. in verb. percussum, de haeret. lib. 6. & latius tradit Felin. in cap. Rodolphus, num. 31. de rescript. & in cap. 1. nu. 17. de iudic. vbi ait, per haec verba, *noueris te excommunicatum*, *scias te excommunicatum* sententiam latam esse. Et idem si dicatur, *Noueris te excommunicationi subiaccere*, in d. cap. Rodolphus, num. 26. vers. Noueris te subiaccere, de rescript. Idem docet Tabie. verb. excom. 2. vers. sexto quartitur. Et hanc sententiam sequutus late tradit Vgol. Tab. 1. cap. 9. §. 6. num. 10. & est communis. Hisigitur modis sententia lata censetur, hi enim frequentius vsurpantur ad censuram late sententiae significandam. Et quod de excommunicatione dicitur, de suspensione, & interdictione pari ratione dicendum est.

12 Ferenda vero censura varijs, eodem, modis significatur, Primò quidem per simplicem eius comminationem; vt cum dicitur, *sub pain excommunicationis*, *sub interminatione*

excommunicationis, aut *anathematis*, sub interpositione excommunicationis. Sic glos. in cap. Salontana, in verbo, *sub excommunicationis interpositione*, dist. 63. & glos. in cap. relatum, 2. in verbo, excommunicationi subdatis; & ibi Panor. num. 5. de iure patron. & glos. in cap. sicut tuis, in verbo sub interminatione Anathematis, & ibi Panor. nu. 6. de Simon. & glo. in c. vnico, in verbo, sub anathemate, & ibi Panor. num. 3. de sagittarijs, & glos. in cap. 2. de matrim. contracto contra interd. eccles. Felin. in c. dilectus, col. 2. vers. secundo sunt, de except. & facit quod hor. in tit. C. commin. vel epist. per totum. Facit etiam, quia quando iudex precipit alicui, vt aliquid faciat, vel non faciat, sub pena mille librarum, vt non parens non incidat in continenti in penam, cum illa fuerit quaedam comminatio de pena infligenda. Idem docent S. Anton. 3. part. tit. 24. c. 74. Angel. verbo, excom. 2. §. 8. Tabien. verbo, excom. 2. vers. Sexto quartitur. Vgol. Tab. 1. cap. 9. §. 6. nu. 15. Henriquez lib. 13. de excom. cap. 20. §. 2. qui alios pro hac sententia refert. & Nauar. in Manual. capitulo 27. numero 12.

13 Sic etiam sententia ferenda significatur per verbum substantiuum, vel aliud verbum significans aliquid de futuro, vt cum dicitur: *Excommuniceris aliquem*, vel *quod fecerit*, erit *excommunicatus*, vel *excommunicabitur*. Sic etiam si dicatur: *Excommunicetur*, *communionem priuetur*, *excommunicationis vinculo innodetur*. ex glos. in ca. 2. §. inhihemus, in verbo, innodetur, de haeret. lib. 6. & in cap. in penis, de reg. iur. lib. 6. Panor. in cap. Quia propter, num. 3. & in cap. cum in cunctis, §. fin. num. 6. de elec. & in cap. si diligenti, numero 18. de foro compet. Angelica, in verbo, excom. 2. nu. 7. Tabien. verbo, excom. 2. vers. Sexto quartitur. Nau. in Man. cap. 27. nu. 12. Vgol. Tab. 1. cap. 9. §. 6. nu. 7. Henriquez lib. 13. de excom. cap. 20. §. 2. & haec quae haecenus dicta sunt, in confesso sunt ferè apud omnes, his enim modis plerumque excommunicationis censura aut lata est, aut ferenda significatur.

Quamuis haec, quae ab omnibus conceduntur clara sint, quam vt probatione aliqua indigeant, cum vsu & praeteri videantur esse confirmata; de alijs tamen loquendi modis res non ita certa est. Primò igitur, An his verbis à iudice prolatis, *Nullus Petro communitur*, excommunicatio maior feratur, disputant Doctores. In qua re, primò, certum est, excommunicationem hoc loquendi modo ferri, quando praecessit causa cognitio, & prolata sint haec verba cum animo & intentione excommunicandi, ex Panor. in c. 1. num. 3. 4. de iudic. & Felin. num. 28. ibidem. Cum enim non sint certa verborum forma praescripta, satis est ad ea ferendam vti quibuscunque verbis eam significantibus; & facit pro hac opinione ca. Tua, & cap. Tua, & sponsal. arg. à simili. Et hoc expressè tenent Ioann. Andr. & Guil. de Monte Lauduno in Clem. Frequens, de excess. praelat. quos refert Panor. vbi supra. Secundò, certum est etiam quando constat de intentione iudicis, si dicatur; *Nullus ei communitur*, donec satisfactione praemissa absoluat; eo loquendi modo, ipso iure excommunicationem ferri ceteri, arg. c.

ADDITIO.

* Adde; Quod per haec verba, *anathema sit*, non feratur Excommunicatio ipso iure, tenuit glos. & Cardinal. quos refert Vgol. in loco hic sapienter per Auctorem allegato. Verum aperte fallitur praedicta glos. & Cardinal. Concilia enim, & maxime Tridentinum nulla frequentius vtuntur verborum forma aduersus haereticos, vt significant eos ab Ecclesia abscessos esse, quam illa *Anathema sit*, & nouissime aduertit Suarez tomò 3. de Censuris, disputat. 3. sectio. 3. versicul. Item quae solet, Quid autem si dicatur, *sub Anathemate*, prout loquitur text. in cap. vnico, de sagittar. respondetur cum glos. ibi verbo eodem, quod per illa verba significatur canon ferenda sententia; & hoc siue a lege, siue ab homine eiusmodi verba profertantur.

1. de iudic. & expreſſe tradunt Ioan. Andr. Guil. de Monte Lauduno. & Panorm. vbi ſupra.
14. *Solum dubium eſt*, quando non conſtat de intentione iudicis; nec cauſa cognitio præceſſerit, & hæc verba ſimpliciter dicantur, *Nemo excommunicetur*; tunc excommunicatio fertur; Et quidem Panorm. vbi ſupra, numer. 34. in fine partem negatiuam tenet, arg. cap. 1. de immunit. Eccleſ. lib. 6. eo quod non obſeruat debita forma Eccleſ. ſia, arg. cap. 1. de ſent. excomm. li. 6. vnde eſſet præſumere delictum in proferente, contra cap. ad audiendum, de præſcript. Decius vero in d. cap. 1. de iudic. lectio. 2. num. 24. affirmat. Quorum opiniones non male mea ſententia ea ratione conciliat Vgol. de Eccleſ. cenſ. Tab. 2. cap. 28. num. 3. quod opinio Panorm. vera ſit, ſi intelligatur de excommunicatione maior; hæc enim non ſolum priuat communicationem hominum, ſed etiam Sacramentorum; cum tamen his verbis, communicatio tantum hominum prohibeatur, vt per ſe patet, vnde ſententia excommunicatio vi hoium verborum non fertur. Decij vero ſententia vera erit, ſi de minori excommunicatione loquamur; hæc enim verba, prohibent communicationem hominum; minor autem excommunicatio hominum communicatione priuat. Vnde ſicut excommunicatio maior fertur, vbi quis a communicatione hominum, & Sacramentorum remouetur, arg. cap. penult. de ſent. excom. & cap. Engeltrudam. 4. q. 3. ita etiam excommunicatio minor fertur, vbi quis a communicatione Sacramentorum aut a communicatione hominum tantum ſeparatur, arg. cap. Episcoporum, 1. q. 3. & arg. cap. fin. de cler. excom. minor.
15. *Quoad hæc verba*, *Fero in te cenſura Eccleſiaſtica a ſententiam*, nulla ratione fertur excommunicatio maior, quia quæ pœna his verbis lata ſit, incertum eſt; nomine enim cenſura, non ſolum excommunicatio, ſed alia etiam pœna ſignificari poſſunt, incertitudo autem ſententiam vitiat. Sic neque his verbis; *Fero te mureone Episcoporum, aut mureone Eccleſiaſtico*, fertur excommunicatio maior, cum his etiam verbis alia ab excommunicatione cenſura ſignificari commodè poſſint, arg. ca. 1. de homicid. lib. 6. & pluribus docet Paul. Fuſc. lib. 1. de regim. Eccleſ. cap. 31. Quæ opinio procedit, niſi hoc loquendi modo iudex excommunicationem hanc ſe ferre velle declarat, tunc enim, quia incertitudo tollitur, ſententia valet, arg. cap. cum ceſſante, de p. ellat. in mo ſi dicat, ſe his verbis omnem cenſuram ſerere velle, omnes cenſurae feruntur, arg. Extrau. Diuina, de priuileg.
16. *Porro*, nec his verbis: *Indignationem omnipotentis Dei, aut Apoſtolorum Petri, & Pauli, aut noſtram incurras*, excommunicatio fertur, ſicut neque ſi dicatur: *ſub obſteſtatione Diuini iudicij*; mortaliter tamen peccat, qui contrafacit. Idem dicendum eſt, quando præcepto non pateretur factio in virtute ſanctæ obedienciæ; aut ſub interminatione maledictionis; quamuis enim contrafaciens peccet, excommunicatus tamen non erit, ex Felin. in c. veniens, nu. 1. de præſcript. & Gemin. in cap. 1. num. 5. de ſepult. nu. 6. Angelica. verbo, lex, num. 3. At milla, eod. numero 24. Panorm. & Vgol. vbi ſupra. Immo, neque his verbis, *Maledico tibi*, excommunicatio fertur, quamuis contrafaciens mortaliter peccet, ex Zabar. in Clem. 1. §. penult. de hæret. & Felin. in d. cap. veniens. Neque excommunicatio fertur ſi iudex dicat: *Denuncio, vel habeo te pro excommunicato*, ex Goſſied. S. Anton. 3. par. 2. 24. cap. 74. Angel. verb. excom. 2. num. 4. Piſan. verb. eod. 1. verſ. Quomodo debeat, Sylueſt. verbo excom. 1. num. 15. At milla, eod. num. 17. Vgol. Tab. 2. cap. 28. num. 4. & Nau. in Men. cap. 27. numero 12. Henriquez lib. 13. de excom. capit. 20. §. 2. ſecus, quando proferuntur in Canone, & Decreto, aut in excommunicatione conditionali, quales ſunt omnes quæ dantur cum monitione Canonica; aut propter peccata futura, ex Nau. & Henriquez vbi ſupra. Nec denique his verbis: *Sicut excommunicatus vitetur*, fertur excommunicatio ipſo iure, vt notat Tab. in verbo, excom. 2. verſ. ſexto queritur, poſt Panorm. in c. ſuper ſpecula, ne Cler. vel monachi, Notab. 2. Quibus igitur verbis excommunicatio ferri debeat, & quando ſententia lata, aut ferenda ſit ex dictis conſtat.
18. *Quoad ſententiam excommunicationis, & aliam cen-*

ſuram, quæ ſub conditione ab homine feruntur (poſſe enim ſub conditione ferri, conſtat ex cap. præterea, 2. de appellat. & DD. ibi ſuncto cap. Romana, §. caueant, de ſentent. excomm. lib. 6. & DD. ibi) eadem forma feruanda eſt, in qua tam in hoc aduertendum eſt excommunicationem ſic ſub conditione latam, nunquam afficere eum, in quem lata eſt, donec dies, vel conditio adueniat, non enim prius lata cenſetur; adueniente autem die, vel conditione, vires ſuas habet tantum; non autem trahitur retro ad diem pronuncia nonis, cum his ſpiritualibus, fictionibus locus non ſit, ſed veritas ſola attendatur, ex Archid. in cap. vnica, de voto, lib. 6. & Panorm. in cap. conſultuit, num. 2. de iure patron. Piſan. verbo, excomm. 1. verſic. vtrum ſententia excommunicationis. Couar. in cap. alma mater, 1. par. §. 10. num. 6. de ſentent. excom. lib. 6. Vgol. de cenſ. Eccleſ. Tab. 1. cap. 20. §. 6. num. 1. Vnde etiam pendente conditione appellare licet, & appellatio huiusmodi impedit effectum excommunicationis, conditione etiam poſtmodum adueniente, vt communis DD. ſententia docet, poſt glo. in d. cap. præterea, 2. de appellat. & Innoc. & Hoſt. ibi, & Ioan. Monach. in cap. Quicumque, de ſentent. excom. lib. 6. Piſan. & Couar. vbi ſupra, §. 10. num. 4. verſ. Immo licet alioqui, & num. 6. Nauar. in cap. cum contingat, 14. cauſa nulli, nu. 7. de teſcrip. vbi teſtatur eſſe communem contra Panorm. quem ſine ratione ſequutus eſt Vgol. vbi ſup. Si vero pendente conditione excommunicatus forum mutet, adueniente conditione, nihilominus in excommunicationem incidet, dummodo is, in quem excommunicatio ſub conditione lata eſt, iam aliquid fecit, vnde obligatio orta eſt, quam obrem iudex, vt aliquid faceret, ſub ea pena præcepti, arg. cap. præterea, 2. de appellat. ſuncto cap. propoſuiſti, de foro compet. vt latius tradunt glo. in d. cap. præterea, 2. in verbo, impedire, de appellat. & ibi Innoc. num. 1. & Panorm. nu. 10. Marian. Socin. in cap. Sacro, numer. 15. 2. qui ait eſſe communem opinionem, de ſentent. excomm. Piſan. & Vgol. vbi ſupra, nu. 4. & Ratio eſt, quia hic ante fori mutationem a iudice per ſententiam præuentus eſt, quo caſu in iſtinctio mutatione fori non tollitur, ſed eadem quoad hanc cauſam ſemper ſubiectus eſt, vt habetur in cap. penult. de foro competenti. Etenim, vbi iudicium ceptum eſt, iſtiam ſua ſua debet, vt dicitur in l. vbi acceptum, ff. de iudic. Quæ ratio ſi Episcoporum generaliter excommunicat oēs, qui res eccleſiæ alius deſerunt, niſi intra viginti dies ipſas reſtituant, ſententia tempore ſubſiſti, ſi forum mutent, & res furto ſublatas non reſtituant, excommunicationem incurrunt, arg. c. præterea, 2. de appellat. & c. propoſuiſti, de foro competenti. & arg. c. 1. de offic. ord. Id quod verum eſt, niſi cauſa obligationis ceſſaret, nimirum, vel quia res alienum, cuius cauſa eſt excommunicatus, à creditore interim ſibi condonatum ſit; vel quia beneficio ſe abdicauit, ob quod excommunicatio lata eſt, tunc enim, eo quod excommunicationis cauſa ceſſat, etiam ceſſabit effectus, ita vt excommunicatio in eum vires non operetur. Sicut etiam, ſi Episcoporum in Petrus ſententiam, excommunicationis ferat, niſi intra ſatum tempus in eccleſia reſideat, & Petrus in alterius diocèſi beneficio aliquid conſequatur, vnde primum vacet, iuxta cap. multa, de præbend. quod erat in diocèſi Episcoporum excommunicantis, aut uxorem duxerit, quia tunc etiam beneficio priuatur, ca. 1. de Cler. conjug. in excommunicationem eo, quod non reſideat, non incurrit. Dixi, dummodo is, in quem excommunicatio lata eſt, aliquid fecit, vnde obligatio orta eſt, quia ſi nihil huiusmodi commiſerit, mutetque poſtea forum, non incurrit in excommunicationem ſi mutato foro, aliquid faciat, quod à priori Episcoporum ſub excommunicationis pena prohibuit fuerit; cum nullo modo ſub prioris Episcoporum iuriſdictione ſit.

20. *Difficultas* ſolum eſt, quando iudex præcipiat debitori ſi ſouat intra certum terminum alioquin ſi excommunicatus, an terminum creditor prorogare poſſit, vt exempli gratia, ſi Episcoporum Petrum excommunicet, niſi intra meſem ſatisfaciat Ioanni, an Ioannes tempus illud prorogare poſſit, ita vt præterito meſe ob factam à creditore prorogationem Petrus excommunicatus non ſit, in qua reſidet Innoc. in cap. præterea, 2. nu. 5. & Ioan. Andr. & Hoſt.

ut refert Panormitibi, numer. 4. de appellat. & Zabari, in Clementi, num. 18. de iuribus, velint, excommunicatum esse eo quod creditor effectum excommunicationis differte non possit, cum iurisdictionem non habeat ad tollendam sententiam a iudice lata: contra vero Panorm. ubi supra; & Anchar. in cap. Quicunque, num. 3. de senten. excomm. lib. 6. & Decius in d. cap. praterea, num. 3. & alij hanc excommunicationem non incurtere velint, cum creditor, si dicit totum debitum remittere, ita multo magis diem ad solvendum debitori datum prorogare possit, verus tamen sententia, qui excommunicatum illum dicitur, si iudice inscio prorogatio facta sit, ob rationem allatam; quamvis si iudex prorogationem a creditore factam noverit, & tacuerit, aut eidem alij modo confenserit, nullo modo tunc excommunicationem debitori die confuturo non solvens, incurret, eo quod de consensu iudicis, qui excommunicationem tollit, prorogatio facta esse existimetur, arg. l. sepe, ff. de re iud. & Pisanel. in verbo, excommunicatio, 1. vers. Quid si iudex, & Vgol. de Eccles. cens. Tab. 1. cap. 20. §. 6. num. 5. latius tradunt, & tunc si adveniente secundo termino non soluerit excommunicatus erit; quia ut auctoritates prefati docent, terminus cum omnibus suis accessorijis prorogatus esse censetur ex Innoc. Panorm. Pisanel. Vgol. ubi supra. Felin. in cap. ad tres, num. 1. de simo. & facit l. sed & manente, ff. de precat. Si tamen persona aliquo modo sibi reputet satisfactum, cessat tota excommunicatio, ex Pisanel. ubi supra, & Summa confess. lib. 3. tit. 3. quest. 76. Et de forma excommunicationis siue potest, siue sub conditione lata sit, & quibus verborum formis ferri debeat, & quando obliget, haecenus dictum sit.

De conditionibus, & circumstantiis ad ferendam excommunicationem requisitis

Cap. XII.

1. *Conditiones quae tam excommunicationem praecedere, quam subsequi debent.*
2. *Excommunicatio non ex odio, sed ex zelo iustitiae ferri debet.*
3. *Iudex excommunicaturus quid prius debeat meditari.*
4. *Excommunicationis poena, si non ipsi cui imponitur, alijs tamen semper salutaris est.*
5. *Monitio praerequiritur ad excommunicationem ferendam, & quare.*
6. *Monitio tam in hominis, quam in iuris sententia est necessaria, sed alia, & alia ratione.*
7. *Monitio praerequiritur tam in sententijs ferendis a praelatis regularium, quam a praelatis secularium.*
8. *Monitio necessaria est etiam quando quis iterum ob eandem causam excommunicatur.*
9. *Monitio non solum praerequiritur, quando Iudex procedit ex officio, sed etiam quando alio petente excommunicatur.*
10. *Monitio, ob quas fines facienda sit.*
11. *Monitio facienda est coram personis idoneis ad testificandum, & hoc quare.*
12. *Monitio seu citatio, ut ad domum ipsius excommunicati fiat, quando sufficiat.*
13. *Monitio semel personaliter, non necessario iterum fiat admonendus est.*
14. *Monitio, quae ad notitiam ipsius citati peruenit, sufficit ne iterum personaliter admonatur.*
15. *Monendus necessario non est, qui iterum ob eandem causam, seu absolutionem male receptam excommunicatur.*
16. *Monitio in aliquibus casibus licite omitti potest.*
17. *Monitio non necessaria sit, ubi quis pro delictis notorij excommunicatur.*
18. *Monitio an omitti poterit, ubi est periculum in mora.*
19. *Monitio necessaria non est, quando excommunicatio generalis pro culpis futuris fertur.*
20. *Monitio an necessaria sit, quando excommunicatio fertur a Iudice, non ut Iudex est, sed ut persona privata, & vicem partis agentis, contra occupantem res Ecclesiae.*
21. *Monitionem an praelatus Regularis subditum suum excommunicaturus, necessario praemittere teneatur.*
22. *Auctoris opinio in praemittenda monitione in excommunicatione Regularium.*
23. *Monitio, an praemittenda sit, quando excommunicatio fertur ab delicto in praesentia Iudicis commissum.*
24. *Monitio an necessaria sit, ubi Iudex excommunicat excommunicatum a iure propter idem delictum.*
25. *Monitio necessaria non est, quando is, qui excommunicatur, mernus & simplex executor est.*
26. *Monitio quamvis regulariter praemitti debeat, ea tamen omissa, excommunicatio lata, valida est, & quare.*
27. *Monitione omissa, excommunicatio nulla est, si Iudex exprimat se omittere monitionem eo quod de iure non scit necessaria.*
28. *Excommunicatio sine monitione praemissa nulla est, quando fertur in Monitorio aliquo executorio, siue Clausula iustificativa, [Si te senferis gravatum] &c.*
29. *Excommunicatio absque praevia monitione est nulla, quando Iudex excommunicat participantes cum excommunicato a se, et non praemissa.*
30. *Excommunicatio non praemissa monitione, cur valida sit, quando Iudex excommunicat participantes cum excommunicato ab alio, non autem ubi excommunicat participantes cum excommunicato a se.*
31. *Monitionis praemittenda iuri, ita ut ea non praemissa, excommunicari valeat, nemo cedere potest.*
32. *Monitio praemittenda, a competens, & Canonica esse debet, & quoniam haec sit.*
33. *Monitio trina praemittenda, cum aliquo dierum intervallo fieri debet.*
34. *Monitio per intervalla dierum qualiter facienda sit.*
35. *Monitio una pro tribus, quomodo fieri debeat.*
36. *Monitionis termini, pro diversa necessitate, & facti qualitate, ad Iudicis arbitrium, ampliari, vel restringi possunt.*

Praeter formam verborum, quibus exprimi debet in praesentia aliquem extra Ecclesiam ejici, & Ecclesiam a communione privari, aliae etiam conditiones, etsi non necessario, ad excommunicationem tamen debite ferendam requiruntur: quarum aliqua requiruntur antequam sententia feratur; quaedam simul cum fertur: quaedam subsequi debent; quaedam denique sunt quae adesse debent & antequam feratur, & simul dum fertur, & postquam lata est. Praecedere conitari, & subsequi sententiam excommunicationis debet unum, scilicet, ut absit omnis inordinata affectio in Iudice excommunicante, ut non ex odio, amore, aut gratia, sed ex simplici zelo iustitiae, & ex debito sui officij sententiam ferat, aut in eam lata sibi complaceat. Vnde in c. cum medicinalis, de sent. excomm. lib. 6. dicitur: Cautè provideat Iudex, Ecclesiasticus, ut in ea, id est, excommunicationis sententia ferenda, ostendat se prosequi quod e orrigentis fuerit, & non deatis, haec scilicet, ut excommunicatio medicinalis esse possit, ad est, salutaris a excommunicato, non mortalis disciplinans, non eradicans.

Hinc Doctores uno consensu docent, quod antequam Iudex huiusmodi sententiam proferat, debet prius meditari, quid agat, & ita discretè agere, ut ipsa excommunicatio non solum sit in ista ex animo, sed etiam ex causa, ut enim ait glossa 1. quest. 3. in Summa, & cap. Episcopus, §. si er-